

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i underrättelseverksamhet vid fyra polismyndigheter

1 SAMMANFATTNING

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat om Polismyndigheten Gotland, Polismyndigheten i Jämtlands län, Polismyndigheten i Norrbotten och Polismyndigheten i Östergötlands län inhämtat uppgifter om elektronisk kommunikation i sin underrättelseverksamhet från och med den 1 juli 2012.

Granskningen visar att de tre senare myndigheterna har inhämtat sådana uppgifter under åren 2012 och 2013.

Nämnden konstaterar att de tre myndigheterna inte har fullgjort sin underrättelseskyldighet till nämnden enligt lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (inhämtningslagen). Med hänsyn till att en väsentlig skyddsregel åsidosatts utgår nämnden ifrån att de berörda myndigheterna omgående vidtar de åtgärder som krävs för att underrättelseskyldigheten i fortsättningen fullgörs.

2 BAKGRUND

Inhämtningslagen trädde i kraft den 1 juli 2012 och gör det möjligt för de brottsbekämpande myndigheterna att besluta om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i sin underrättelseverksamhet. Med brottsbekämpande myndigheter avses här polismyndigheterna (inklusive Säkerhetspolisen och Rikskriminalpolisen) samt Tullverket.

Den 4 september 2013, när detta tillsynsärende inleddes, hade samtliga brottsbekämpande myndigheter utom de fyra ovan nämnda polismyndigheterna underrättat nämnden om beslut som fattats med stöd av inhämtningslagen.

3 RÄTTSLIGA UTGÅNGSPUNKTER

Inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation enligt inhämtningslagen utgör ett hemligt tvångsmedel. Tre olika typer av uppgifter

får hämtas in. Den första typen är uppgifter om meddelanden som har överförts till eller från ett telefonnummer eller annan adress. Den andra typen är uppgifter om vilka elektroniska kommunikationsutrustningar som har funnits inom ett visst geografiskt område. Den tredje typen är uppgifter om i vilket geografiskt område en viss elektronisk kommunikationsutrustning finns eller har funnits (1 § inhämtningslagen).

I förarbetena betonas att informationsinhämtning i underrättelseverksamheten ställer höga krav på en systematisk och kontinuerlig efterhandskontroll samt tillsyn av verksamhetens lagenlighet, enhetlighet och lämplighet.¹ För att tillsynen ska kunna bedrivas effektivt är det således av grundläggande betydelse att de brottsbekämpande myndigheterna fortlöpande underrättar nämnden om fattade beslut.²

En underrättelse ska lämnas till nämnden senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutas (6 § inhämtningslagen). Enligt förarbetena bör ett särskilt inhämtningsärende läggas upp när ett beslut om inhämtning har fattats. Ärendet bör sedan avslutas när inhämtningen har skett.³

4 GRANSKNINGEN M.M.

De fyra myndigheterna har uppmanats att lämna en redogörelse för hur respektive myndighet hanterar inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i sin underrättelseverksamhet.

Polismyndigheten Gotland har uppgett att den ännu inte inhämtat uppgifter enligt inhämtningslagen. De övriga tre myndigheterna har däremot anfört att de inhämtat sådana uppgifter. Polismyndigheten i Jämtlands län har förklarat att den missuppfattat skyldigheten att underrätta nämnden. Polismyndigheten har utgått från att nämnden skulle underrättas först efter det att underrättelseärendet avslutats. Polismyndigheten i Östergötlands län har uppgett att den förbisetat att nämnden ska underrättas. Polismyndigheten i Norrbotten har inte lämnat någon förklaring till varför någon underrättelse till nämnden inte lämnats i rätt tid.

Efter att de tre myndigheterna uppmanades att lämna en redogörelse enligt ovan har de till nämnden under oktober och november 2013 kommit in med underrättelser om de beslut som fattats med stöd av inhämtningslagen. Av underrättelserna framgår att två av myndigheterna fattade sina första beslut enligt inhämtningslagen i oktober respektive november 2012. Den tredje myndigheten fattade sitt första beslut under maj 2013.

¹ Prop. 2011/12:55 s. 68.

² A. prop. s. 90 och s. 110.

³ A. prop. s. 85 och s. 124.

I detta uttalande behandlar nämnden endast frågan om de tre myndigheterna har fullgjort sin underrättelseskyldighet enligt 6 § inhämtningslagen och inte beslutens materiella innehåll.

5 NÄMNDENS BEDÖMNING

I 6 § inhämtningslagen föreskrivs att en underrättelse ska lämnas till nämnden senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutats. Enligt nämnden får ett inhämtningsärende anses avslutat senast när begärda uppgifter kommer den beslutande myndigheten tillhanda. Fristen för underrättelseskyldigheten börjar således löpa vid denna tidpunkt, och inte först när myndighetens underrättelseärende, som uppgifterna förs till, avslutas. Bestämmelsen lämnar inget utrymme för att dröja med en underrättelse.

Granskningen visar att de tre myndigheterna har dröjt med att fullgöra föreskriven underrättelseskyldighet enligt 6 § inhämtningslagen. I flera fall har dröjsmålet uppgått till närmare ett år.

Inhämtning enligt inhämtningslagen utgör ett hemligt tvångsmedel. Det sker ingen domstolsprövning av myndigheternas beslut och det finns inte heller någon underrättelseskyldighet i förhållande till den enskilde. Inhämtningen innebär en inskränkning av den enskildes grundläggande rättigheter enligt 2 kap. 6 § regeringsformen samt i rätten till skydd för privat- och familjeliv enligt artikel 8 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Den i 6 § inhämtningslagen föreskrivna underrättelseskyldigheten ska ses i ljuset av det nyss sagda. Nämnden ser därför mycket allvarligt på polismyndigheternas underlåtenhet att fullgöra sin underrättelseskyldighet. De förklaringar till underlåtenheten som lämnats är inte godtagbara.

Nämnden konstaterar sålunda att polismyndigheterna har åsidosatt en för enskildas integritet väsentlig skyddsregel och utgår ifrån att de berörda myndigheterna omgående vidtar de åtgärder som krävs för att underrättelseskyldigheten i fortsättningen fullgörs.

Sändlista:

Polismyndigheten Gotland
Polismyndigheten i Jämtlands län
Polismyndigheten i Norrbotten
Polismyndigheten i Östergötlands län

För kännedom:

Övriga polismyndigheter

Tullverket